СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 286. Джерзі Сити, Н. Дж., понеділок, 9-го грудня 1935. — VOL. XLIII. No. 286. Jersey City, N. J., Monday, December 9, 1935. THREE CENTS

ЗАГРОЗА ВЕЛИКОГО КРАВЕЦЬКОГО СТРАЙКУ.

КЛІВЛЕНД (Огайо). — Юнія жіночих кравецьких робітників постановила викликати робітників на страйк, якщо власники кравецьких фабрик не почнуть переговорів за новий контракт перед упливом реченця його обовязуючої сили, що припадає на 31-го січня.

Виконний комітет юнії постановив негайно почати приготування до страйку, що має захопити великі міста на сході Америки та коло 105,000 робітників.

ДОМАГАЮТЬСЯ ПРОТЕСТУ УРЯДУ ПРОТИ ІТАЛІЇ.

ВАШИНГТОН. — Місія американських адвентистів, котрої шпиталь в Десіє, в Етіопії, італійські летуни обкидали бомбами, задумує домагатися від американського уряду протесту проти італійського способу воювання.

Американський уряд вичікує повного офіціяльного донесення про цю подію.

КАМПАНІЯ ПРОТИ РУЗВЕЛТА В ПОЛУДНЕВИХ СТЕЙТАХ.

ВАШИНГТОН. — Юджін Толмидж, губернатор Джорджії, почав у полудневих стейтах кампанію, щоб не допустити до нового вибору Рузвелта на уряд президента в 1936 році.

Він скликує вже опозицію проти Рузвелта на конференцію до Атлянти, Джорджія.

НОРИС НЕ ХОЧЕ СЕНАТОРСТВА.

ВАШИНГТОН. — Сенатор Норис заявив іще раз, що він не буде ставити своєї кандидатури на становище сенатора, не зважаючи на те, що призидент Рузвелт недавно старався його наклонити не покидати сенату.

ЗА ПРАВО КРИТИКИ.

ВАШИНГТОН. — Тайна вивідна служба американської воєнної фльоти подала в своїм звіті, що так звана Федеральна Рада Церков своєю діяльністю помагає комуністам вести пропаганду в Америці. Федеральна Рада Церков запротестувала проти такої критики, і президент, кажуть, приказав фльоті не пускатись на такі критичні виступи проти приватних організацій без дозволу президента.

БОРОТЬБА ЗА ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИЩА.

НЮ ЙОРК. — На річній конвенції Аматорської Атлетичної Юнії Злучених Держав, що відбувається в готелю Комодор, ведеться завзята боротьба за участь американських атлєтів в олімпійських ігрищах у Німеччині.

Виконний комітет пробував вирішити справу предложенням відповідної резолюції, одначе ця резолюція не знайшла серед урядників організації більшости й тому справу мусітиме вирішити конвенція без рекомендації виконного комітету.

ВЕЛИКИЙ ТОРГОВЕЛЬНИЙ РУХ НА СЕРЕДУЩІМ ЗАХОДІ.

ШІКАҐО. — Купецькі організації з усіх міст середущого заходу доносять згідно про рішучу поправу торговельного руху з приводу наближаючихся Різдвяних Свят.

ЗУДАРЕННЯ МОТОРОВОГО ВОЗА З ТРАМВАЄМ.

НЮ ЙОРК. — Коло пів до 9-тої години вечором у пятницю наїхав сильний товаровий автомобіль на трамваєвий віз, що їхав 34-тою вулицею, з такою силою, що трамвай вилетів з шин та посунувся дорогою 15 стіп. Двацять осіб було ранених у трамваю. Крім цього ніхто з пасажирів не міг вийти з розбитого воза, бо випадок поламав двері так, що вони не могли відчинитись. Аж надійшла поліція й добула людей з воза.

ҐУБЕРНАТОР СТЕЙТУ ПОМАГАЄ ГАВПТМАНОВІ.

ТРЕНТОН (Ню Джерзі). — Стейтовий губернатор Гофмен зацікавився справою Бруна Гавптмана та почав заходи, щоби добитися для нього нової судової розправи.

Гофмен виходить з переконання, що Гавптман мусів мати спільників та що суд не повинен закінчувати справи виконуванням кари смерти на Гавптмані, поки не розгляне всякого доказу в справі викрадення й убивства дитини Линдберга.

ПРИПУСКАЄ МОЖЛИВІСТЬ ВІЙНИ.

НЮ ЙОРК. — Вилєм Темпер, архиєпископ анґліканської церкви в місті Йорк, в Англії, говорив у розмові з ґазетярами при своїм висіданню з корабля „Бремен" на американську землю, що він уважає війну в Европі за дуже можливу. Він думає, що вона почнеться за санкції Ліґи проти Італії.

РУЗВЕЛТ ВИПРАВДУЄТЬСЯ ЗА ВОЄННУ ПОЛІТИКУ.

ОЛБАНІ (Ню Йорк). — Президент Рузвелт вислав до епископа Г. Аштона Ольдгема лист, у котрім відповідає на закиди епископа, що, мовляв, президент не робить нічого для мира. Президент каже, що він зробив усе, щоб недопустити до війни між Італією й Етіопією, бо він уважав, що хто є проти війни, мусить бути проти війни, деб вона не була, бо з одного місця війна може легко перекинутись на інші.

НОВІ МОСТИ І ДОРОГИ В ГАЛИЧИНІ.

В найближчому часі буде посвячення третього мосту на ріці Гнізні на території міста Теребовлі. Одночасно дадуть до публичного вжитку новозбудувану дорогу, що лучить Теребовлю з Могильницею. Дорога довга 10 км.

ВКИНУЛИ ПЕТАРДУ ДО БОЖНИЦІ.

На вул. Шайнохи ч. 6 у Львові вкинув хтось крізь вікно петарду до божниці. Вибух ушкодив двері та стіну. Вилетіли теж шиби в сусідних двох вікнах. Жертв у людях не було, бо божниця була зачинена.

ЗІ СТРАХУ ПЕРЕД КОМОРНИКОМ ПОКІНЧИЛА САМОГУБСТВОМ

В Александрові Куявському підрізала собі горло, а потім повісилася Пелагія Малкова, власниця трох домів. Нездужала на нервовий розстрій, спричинений страхом перед секвестраторами. Колись багата, Малкова жила тепер у біді та вже кілька разів накладала на себе руку.

КРІВАВИЙ ГРАБІЖНИЦЬКИЙ НАПАД.

На дім експортера яєць у Букачівцях, Штерна, напали в ночі бандити і, заставши тільки дві жінки, 85-літню Лею Штерн та 18-літню служницю Михайлину Кашубу, порубали їх сокирами. Опісля ограбили мешкання і втекли. Тяжко ранені жінки забрано до потягу, що їхав до Львова, і ратункове поготівля відставило їх із головного двірця до шпиталю, де занялися ними хірурґи. Штерниха в шпиталі померла.

ІТАЛІЙСЬКІ ІМІҐРАНТИ НЕВДОВОЛЕНІ.

У ріжних місцевостях довкола Ню Йорку відбуваються масові віча італійських іміґрантів, на котрих зібрані протестують проти санкцій Ліґи Націй проти Італії та американської політики невтральности. Італійські ґазети подають з віч широчезні звіти; американські ґазети їх майже зовсім промовчують.

ТЕЖ ПОМИСЛ.

В одному місті в Австрії загорілий спортовець упав на цікавий помисл, у який спосіб повідомити про перебіг гри в копаного мяча свою родину, яка осталась дома, а яка теж живо цікавиться спортом. Він узяв з собою кілька голубів і по кожних стрілених воротах випускав голуба з коротенькою запискою про перебіг гри. Це своєрідне радіо певно знайде своїх наслідувачів.

ЗЛОВЖИВАННЯ В СОВЄТСЬКО-УКРАЇНСЬКІМ ТЮТЮНТРЕСТІ.

„Ізвєстія" оголошують постанову сов. контрольної комісії про поважні зловживання робітників київської філії тресту Табакторгу. Директор філії Лисяк, його помічник Міхелес і ще 2 головні урядовці присвоїли собі 115,000 рублів і виставили фіктивні квіти. Їх викинули з партії; а справою займився головний прокуратор СССР, Вишинський.

ГРАБУНКОВЕ ВБИВСТВО В ПОТЯЗІ.

В Ціріху арештували перед кількома днями 23-літнього мадярського студента Карла Штрасера, що 29. вересня ц. р. в потязі Букарешт—Париж на території Каринтії ограбив Румунку Фаркасану і викинув крізь вікно. Її знайшли неживу з розбитою головою і поломаними руками. Як відомо, під замітом цього злочину арештовано спершу румунського студента Траяна Теодореску, що їхав тим самим потягом, але після чотирох тижнів припадок викрив іншого винуватця. Ціріхська поліція довідалася, що одна пані, в якої мешкав студент Карло Штрасер, дістала від нього дороге футро. Переведена ревізія ствердила, що це футро було власністю вбитої Фаркасану. Крім того у Шрасера знайшли перстень, що теж був власністю тої Румунки. Дальше доходження викрило, що Штрасер здепонував був у залізничій гардеробі в Ціріху малу валізу, в якій знаходилися інші дорогоцінности вбитої Фаркасану. Притиснений до стіни, Штрасер признався до злочину. Каже, що коло півночі пані Фаркасану, з якою він їхав в одному переділі, відчинила вікно, бо було їй загорячо. Опісля станула ногами на своє сидження і почала руками поратися в валізці на полиці. Нараз прийшло йому на думку ограбити свою товаришку подорожі. Він ударив її кулаком у груди так, що вона впала навзнак просто у відчинене вікно і вилетіла з ваґону. Тоді поїхав дальше спокійно аж до Ціріху і тут забрав річи Румунки з собою. Одначе факт, що при ньому знайшли золоту бранзолету з годинником, яку Румунка мала на руці, свідчить, що його оповідання незгідне з правдою. Він правдоподібно запаморочив її якимсь наркотиком, ограбив і викинув крізь вікно. Згідно з зізнаннями чоловіка вбитої Фаркасану, вона мала при собі готівку 12,000 франків і чек на 2,000 франків. Все те забрав Штрасер. Стверджено також, що Штрасер на протязі жовтня виїздив з Ціріха в напрямі Відня. Не виключене, що він полював у потягах на нові жертви задля грабунку. Показалося, що Штрасер є сином пенсіонованого банкового урядовця в Будапешті, де скінчив реальну ґімназію з відзначенням. Тому, що його не приняли на політехніку в Будапешті, батько вислав його до Ціріху, де він скінчив два семестри і спершу здавав іспити. Опісля занехав науку, подорожував по Італії, їздив часто до Відня і вічно натягав батька на гроші. У звязку з убивством пані Фаркасану арештовано теж якусь Белю Вайс.

ЕЛЕКТРИЧНІ СОРОЧКИ.

Інжинір Бертольдсен з Осльо зробив винахід і дістав на нього патент: як гріти сорочки. Тканина сорочки зроблена так, що на ней йде ніжна сіточка з ізольованих дротів, щоб їх можна було огрівати. У черевику знаходиться маленька динамомашина; коли людина ходить, тоді машина наслідком руху постачає відповідну енерґію. Дроти сорочки нагріваються найвище до 35 ступнів, так, що вона не може загорітись.

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРИ МАТУРІ.

Варшавська шкільна влада викрила зловживання при здаванні іспитів зрілости на провінції. Стверджено, що в часі іспитів на провінції матуристи підставляли інші особи, ознайомлені з науковим матеріялом, і тим чином діставали свідоцтва зрілости. У звязку з тим усі польські шкільні кураторії одержали від міністерства освіти наказ набудуче стверджувати тотожність кандидатів, що приступають до матури. Екстерністи мають предложити особисті виказки з фотоґрафіями.

КРУТА ДОРОГА НА СХІД.

Чеські часописи міркують, як скористати з каналу, що має получити Дон і Волгу. Большевики заповіли, що до 1940 року він буде готовий. Отвирається чехам шлях: Дунай — перевантаження в Ґалацу, Чорне море, Дон, Волга — Росія.

Нема злої дороги до своєї небоги.

НАФТА В ПЕРЕМИЩИНІ.

Акційна спілка „Борислав" від кількох літ шукала нафти на теренах села Плещівці, Биків і Медика, в перемиському повіті. На днях ґеольоґи довертілися нафти в селі Тишовичі. Аналіза виказала, що знайдена нафта є першорядна. Тепер спілка „Борислав" викуповує селянські ґрунти, в яких є нафта.

ДЕКАН АДВОКАТСЬКОЇ ПАЛАТИ ПОБИВ НАКОЛЕСНИКА.

У Львові трапився такий просто неймовірний випадок. Д-р Артур Тіль, адвокат і голова адвокатської палати, їхав автом враз з шофером і зачіпив крилом Казимира Міхальського, що їхав на колесі й тягнув його на віддалі 5 метрів. Після задержання авта висів із нього власник, д-р Тіль, і побив Міхальського по голові й шиї.

Наслідком цього випадку Міхальський потерпів загальне потовчення тіла, а його колесо зовсім знищене. Пошкодований удався на поліцію зі скаргою.

БЕЗРОБІТНІ ЗІ ШЛЕСЬКА НА ВОЛИНЬ.

Недавно виїхала з Домброви на Шлеську перша партія безробітних робітників на Волинь, у числі 20 осіб. Вони поїхали на готову працю в каміньоломи в Івановій Долині коло Рівного. Праця в каміньоломах є тимчасова. Обізнавшися з тереном, вони мають — як пише Курер Поранни — оселитись там на землі. В маґістраті в Домброві тих робітників прощали врочистими промовами.

ЖИДИ МАЮТЬ ПОВНУ АВТОНОМІЮ.

В Німеччині запанувала засада, що жидові не вільно обслуговувати німця, а властиво арійця. Зате між собою жиди мають якнайповнішу автономію. Вони можуть вдержувати свої жидівські школи, церкви, шпиталі, театри, словом — у своїм нутрі можуть уладжувати своє життя, як їм подобається.

Але, не зважаючи на те, жиди лютують на ґітлеризм.

ВЗЯЛИСЯ ДО ЛИТВИ, ЩОБ ЗРОБИТИ ВАРШАВСЬКИЙ ПРОЦЕС СЕНЗАЦІЄЮ

ВАРШАВА (Польща). — Варшавський процес проти українських „терористів" не приніс польській публиці бажаних сензацій. Все те, що там відчитують, знане з інших процесів проти української молоді, обвинувачувоної за революційні вчинки, звернені проти Польщі. Тому саме звернено найбільшу увагу на ті місця акту обвинувачення, в яких польська прокураторія обвинувачує Литву в допомозі українській революційній акції. Польський прокуратор обвинувачує між іншим нюйорського литовського консуля в тім, що він інтервенював у канадійських властей у справі одного з висланників Орґанізації Українських Націоналістів до Америки. Каже далі, що за литовські гроші видавано в столиці Литви, в місті Ковні, революційний орґан „Сурму", що литовський уряд давав гроші на попертя української революційної акції, та що литовські міністри конферували з представниками ОУН в справі протипольської акції.

Все те обвинувачення оперте головно на тих інформаціях, які одержано з документів ОУН, що їх нібито дістала в свої руки чеська поліція і передала польській владі.

З того обвинувачення заключає польська преса, що треба властиво посадити на лаві обвинувачених попри українську молодь ще й — Литву.

КАРАЮТЬ ЗА ТЕРНОВИЙ ВІНЕЦЬ, НЕСЕНИЙ ПІДЧАС ПРОЦЕСІЇ.

САМБІР (Галичина). — Закінчено судову розправу проти селян зі Старої Соли за участь у церковній процесії підчас Зелених Свят, підчас якої несли терновий вінок, який їм польська поліція видерла і через що публика обкидала жандармів камінням.

Підчас процесії не можна було ствердити свідками, хто кидав камінням, бо було понад 1,500 людей у прецесії; ні не знати, хто побив декого з жандармів. Та суд дав віру польським жандармам, які ствердили, що несено в поході терновий вінець проти заборони поліції, але не звернув уваги на зізнання самого команданта, який казав, що „товпа" кричала: „Хай поліція забереться з цвинтаря, то буде спокій". Інший жандарм зізнав, що хтось вдарив його в голову, як він хотів зловити якогось „осібняка", що вішав терновий вінець на хресті на цвинтарі. Це був уже другий вінець, бо перший порвала поліція підчас походу. За те розбивання церковної процесії польською поліцією, яка повинна бути на лаві обвинувачених, покарано ось таких українських селян і студентів: Івана Рудзінського, Богдана Мартиновича, Василя Сидора, Антона Блонара і Стефанію Кліщову. Всіх їх засуджено на вязничну кару від шістьох місяців до півтора року.

ПОЛЬСЬКІ МОНАХИ ПРО ПОЛЬОНІЗАЦІЮ СХІДНІХ „КРЕСІВ".

ВАРШАВА. — В Непокалянові біля Варшави виходить часопис „Мали Дзеннік", видаваний оо. францішканами. Обговорюючи завдання католицької Акції на „кресах", каже цей часопис, що до тих завдань належить „змагання до скріплення польщини" на „кресах", себто головно на українських землях під Польщею. Читаємо там таке:

„Окраїнний люд має деякі окремішности і хоча ріжниться від нас віроісповіданням, всеж годі назвати його національною меншиною. Нашим завданням булоб створити з нього поляків католиків без застережень, викликати в його душі почуття єдности з усіми нами, що відчуваємо і думаємо по польськи". А далі, як подає „Новий Час", пишеться вже таки без обиняків:

„Польонізація східніх окраїн є нашою, історичною місією".

УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТРАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ.

ЛЬВІВ. — З днем 1-го листопада почав видавати український театр „Заграва" популярний театральний журнал.

НОВІ УКРАЇНСЬКІ ФІЛЬМИ.

КИЇВ. — Українфільм заповідає, що в 1936 р. виготує між іншими такі фільми: „Шорс" режисера Довженка, „Дніпро" режисера Кавалерідзе, „Ревізор" режисера Каростіна, „Назар Стодоля" режисера Тарасіна, „Пісня про свічку" режисера Гричера і „Наталка Полтавка".

ЩО ГРАЄ ТЕАТР „ШЕВЧЕНКА".

ЧЕРНИГІВ (Україна під Советами). — Почався сезон чернигівського обласного театру ім. Шевченка. Сезон розпочато песою Погодіна „Аристократи". В репертуарі театру є такі речі, як „Платон Кречет", „Бійці", „Майстри часу", „Ревізор" Гоголя та „Сольо на флейті" Микитенка.

8-МІСЯЧНИЙ СОН.

КИЇВ. — Подають з Вороніжа, що в міському шпиталі лежить хвора, яка перебуває 8 місяців у стані летарґічного сну.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's Issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Сіті і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЧИ ЦЕ ПОПРАВА?

Останніми часами президент Рузвелт підносив кілька разів, що „просперіті", себто добробут уже вернувся та що американський уряд не думає видавати стільки гроша на безпосередню допомогу, як він видавав донедавна.

З деяких боків показуються факти, що виглядають на справжнє підтвердження цих заяв. Бизнесова статистика, наприклад, показує, що дивіденди підприємств у листопаді були вищі, ніж колинебудь за останніх пять років. Видно це теж посередньо з того, що організація фабрикантів, тих самих, що два роки тому на колінах полізли були до нового президента до Вашингтону з просьбою ратунку, нині вже не тільки коліна стріпали з пороху, але ще й підняли камінці й шпурляють ними в того самого президента, котрого недавно помочі просили.

Вносити з того можна, що в краю справді йде до кращого. Щодо капіталістів, то тут сумніву нема. Але як мається справа з робітниками? Ось кілька днів тому статистичне бюро при Комітеті Економічного Забезпечення у Вашингтоні доносило про вислід своїх розрахунків безробіття, з котрих виходить, що, не зважаючи на всі заходи уряду, в Америці нині є близько 11 міліонів безробітних робітників.

Ще інше світло на життя робітників кидає розслід, який „Адміністрація Федеральної Надзвичайної Допомоги" (коротко звана „Еф-І-Ар-Ей") розвела над життям тих робітників, котрих недавно тому федеральний уряд перестав піддержувати, бо обовязок їх удержування переніс на льокальні встанови. Розслідники вибрали для розсліду навгад 35 робітничих родин, котрих голови були записані як нездібні до праці. Вислід розсліду розкрив, що, кажучи словами бюра, стан тих родин дуже невдоволяючий. Відомо, що того роду фрази нічого не говорять, поки їх не доповнити фактами. Отже показується, що 5 родин не мали ніякого приходу в готівці цілий місяць. 18 інших родин мали на місяць не більше як 6 долярів кожна. Розслідники знайшли в них багато людей хорих у ліжку. Ті, що були здорові, признавали, що вони займаються головно шуканням поживи по смітниках і скринках на сміття.

Ці факти показують, що в той самий час, як фабриканти святкують собі свята повороту нормальних часів та відгрожуються, що вони скорше демократичні встанови завалять, ніж попустять хочби крихітку маєтку або влади зі своїх рук, в Америці є ще багато, багато міліонів охочих до праці людей, що терплять крайню нужду, бо не можуть знайти роботи. В світлі цих фактів вигукування фабрикантів можна пояснити хіба старою правдою, яку ще старинні римляни відкрили, що, як кого боги хочуть знищити, то вони йому розум відбирають.

СУД НАД УКРАЇНСЬКОЮ МОЛОДДЮ У ВАРШАВІ

З акту обвинувачення, зладженого польською прокураторією.

(З львівського часопису „Українські Вісти").

(4)

Мацейко.

Коли шукали, хто мав би виконати замах на Кособудського, на охотника зголосився Гриць Мацейко, який вияснив Підгайному, що хоче перед організацією відпокутувати те, що колись мимохіть причинився до зловлення Івана Мицика, вбивника прокуратора Евгена Бережницького.

Слідство виказало, що дійсно Мацейко цілком припадково причинився до зловлення Мицика, а потім, дізнавшись, що зловив боєвика О. У. Н., не явився на переслухання.

Підгайний повідомив Бандеру про зголошення Мацейка, однак той відповів, що провід О. У. Н. не хоче жертвувати боєвиком за тюремного урядовця, що „Ґонту" (псевдонім Мацейка) використають до іншої роботи. Бандера велів Підгайному випитати „Ґонту", чи цей не міг би виїхати зі Львова на яких два тижні, так, щоб це не звернуло уваги. Колиб „Ґонта" згодився, то Підгайний мав зажадати від нього знимки для леґітимації і визначити зустріч з Бандерою.

До зустрічі Бандери з „Ґонтою" дійшло в приявності Підгайного під кінець травня на вул. Вулецькій, що зрештою потвердив і Качмарський.

Мацейко їде на „роботу".

Бандера зустрінув Мацейка й балакав із ним на байдужі теми, відібрав знимку і визначив йому стрічу на черговий день. Підгайному сказав Бандера, що Мацейко не дуже корисно представляється і нарікав на „неінтеліґентний" вигляд „Ґонти". Далі сказав Бандера, що до плянової роботи зголосилися ще два боєвики, з яких один, коли дізнався, що при „роботі" може втратити життя, відкликав свою оферту.

Підчас чергової зустрічі Бандери з „Ґонтою" підсудний уже не був свідком, натомісць кілька днів опісля приказав йому Бандера зірвати всякий звязок з „Ґонтою" і те саме припоручення переказати Качмарському.

З цього виміркував Підгайний, що Мацейко поїде на „роботу".

На запит, як озброєно Ґонту, Підгайний відповів, що цей має „Штаєр", калібру 8 мм.; крім цього запропонував для Мацейка револьвер "HISPAN" 7.65, з якого Мигаль убив Бачинського. Бандера велів підсудному вистаратися цей револьвер. Качмарський приніс "HISPANA" Підгайному, цей передав Бандері, а Бандера — Мацейкові, який взаміну передав Бандері 2 ґранати.

Те зізнання потвердив Мигаль.

Секрет, про який знає „дід, баба й ціла громада".

Трохи згодом у розмові з Підгайним сказав Бандера, що „Ґонта" мабуть зовсім уже не повернеться, з чого підсудний мав враження, що Мацейко згине, або його зловлять у Варшаві.

Незадовго потім і Качмарський дав підсудному до зрозуміння, що знає про те, що „Гриць" виїхав до Варшави „на Перацького".

В міжчасі хтось доніс Бандері, що „якись Мацейко" лишив свойому вуйкові записку, де писав, що „іде на прогульку, з якої мабуть вже не вернеться". Передавши цю інформацію Підгайному, довідався від нього, що Мацейко і „Ґонта" — це одна особа, і тоді Бандера „ледви не збожеволів зі злости" і грозив, що того „дурня" (цебто Мацейка) відкличе з Варшави.

Круг осіб поширюється.

Далі зізнавав Підгайний, що тоді, коли мін. Перацький був у Східній Галичині на інспекції, Мигаль приніс вістку про про побут міністра в Стрию. Особа, що цю вістку передала, питалася, чи не вартоб „щось зробити". Розмову на цю тему вели Підгайний і Мигаль із Бандерою, а цей не вирішив нічого. Мигаль у слідстві признав, що вістку про побут міністра переказав Підгайному, а цей велів вислати вирізок „Веку Нового" до Варшави на адресу Любомира Сваричевського (Лебедя).

Бандера поручив Підгайному всякі вістки про побут Перацького передавати заступникові—Степанові Долинському. Цей Долинський був другим керовником львівської боєвої ґрупи і, як зізнав Підгайний, проводив свого часу нападом у Городку Ягайлонськім, а тепер крім цього кермував боєвою акцією на провінції. Долинський доручив Підгайному висилати всі вістки до Варшави, а Підгайний сам не робив цього, тільки виручувався Мигалем.

Після львівських арештів.

Дня 14 червня Бандеру і Підгайного арештовано у Львові. Як зізнав Мигаль, функцію Підгайного перебрав Роман Шухевич. Мигаль зустрінувся з Шухевичем в день убивства, себто дня 15. червня вечором, коли вже донеслася вістка про замах.

Шухевич видав припоручення для Мигаля й Качмарського, а про замах сказав, що „це наш найкращий подвиг".

Роман Шухевич, проти якого ведеться окреме слідство, є, як каже акт обвинувачення, визначним членом О.У.Н. З зізнань його сердечного приятеля — Підгайного — виходить, що Шухевич був боєвим референтом О.У.Н., в останніх літах, від 1933 р., був на „відпустці" і не брав участи в акції. Роботу в заступстві провадив сам провідник — Бандера.

Переслуханий як свідок, Шухевич заявив, що справді говорив з Малюцою про потребу повідомлення „людей у Варшаві" про арештування Бандери, однак не знав, хто із членів перебуває в Варшаві і не знав, у якій ціли там сидить Лебедь.

У справі втечі Мацейка після замаху в Варшаві обширні зізнання склали: Малюца, Мигаль і Качмарський.

Як Мацейко повернувся до Львова?

Качмарський зізнав, що перший раз побачив Мацейка з кінцем травня, чи з початком червня 1934, коли то, на припоручення Підгайного, визначив Мацейко стрічу.

Потім побачив Мацейка з кінцем червня, або з початком липня 1934. Зпочатку обстоював Качмарський, що та стріча була припадкова, а щойно 10 червня 1935 признався, що в тій зустрічі посередничив **Мирон Королишин,** до якого Мацейко перший зголосився. (Королишин до нинішнього дня скривається).

Мацейко з „таємною міною" заявив Качмарському, що повертається з подорожі з Варшави, де брав участь у вбивстві Перацького. Разом із ним був іще один мужчина, з яким Мацейко мав після замаху стрінутися в Ващшаві, а який не прибув на призначене місце, тому теж **Мацейко ще того самого дня виїхав із Варшави.**

Говорив Мацейко, що взяв участь у замаху, щоб обчиститися в очах орґанізації за те, що мимохіть причинився до зловлення Мицика, вбивника провокатора Бережницького. Мацейко подав, що мешкає в кревняків і має стрінутися з кимсь із орґанізації. Незабаром зявився Мацейко знов і заявив, що не міг з ніким із орґанізації бачитися, тому просив Качмарського, щоб сконтактував його з якимсь членом ОУН. Тому, що як Підгайний так теж і Шухевич були вже арештовані, Качмарський звернувся з тим до Мигаля, подаючи йому, що приїхав „чоловік з Варшави".

Мигаль те зізнання потвердив і додав від себе, що Качмарський настоював на звязання Мацейка з орґанізацією й тому **Мигаль набрав переконання, що цей „чоловік із Варшави" вбив Перацького.** Мигаль звернувся до М. Косівної, а за її посередництвом стрінувся з Малюцою. Як подає Малюца, ця розмова відбулася дня 23 червня 1935.

Малюца визначив „чоловікові з Варшави" стрічу в домі при вул. Підвалє 7, де міститься „Дністер". На цю стрічу прийшов тільки Качмарський, бо не встиг за посередництвом Королишина повідомити про зустріч Мацейка. Малюца визначив супроти того нову стрічу на наступний день, год. 10 рано, що Качмарський через Королишина переказав. В той день прийшло врешті до стрічі.

Як зізнав Малюца, Мацейко йому сказав, що все те, що про замах і його втечу писали ґазети, є згідне з правдою.

З бомби не зробив ужитку, бо переконався, що вона не ділає, тому її викинув, револьвер після втечі теж викинув, мабуть до ріки. Далі Мацейко сказав Малюці, що зпочатку мешкав у Варшаві спільно зі „Скибою", мешкав зпочатку під прізвищем Ст. Калінського, а потім як Ольшанський. День замаху не був устійнений і тому Мацейко кілька разів вичікував на вул. Фоксаль. Замах рішено приспішити тому, що наспіли вісти про арешти серед Українців у Львові і в Кракові. Хто вирішив приспішити замах, того Малюці не говорив Мацейко; це виміркував він сам, що проект подав Лебедь, що був зверхником Мацейка.

Після замаху Мацейко даремно вичікував на Скибу, який не появився. Тому Мацейко зараз таки того дня пішки відійшов 50 клм. від Варшави, а там сів на поїзд до Люблина.

Мацейко просив Малюцу вистаратися якесь помешкання і гроші, бо він не може безпечно сидіти в кревняків. Просив теж помочі в утечі до Чехословаччини.

Малюца постарався Мацейкові мешкання в Іванни Беґей при вул. Пекарській, від свого товариша — Юрія Цьонки при вул. Декерта 4, а врешті Мацейко замешкав у невідомім льокалі, який постарався йому конципієнт д-ра Ст. Шухевича — Мирон Богун (засуджений на 7 літ за участь в ОУН).

УТЕЧА ДО ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ.

Малюца звернувся до **Анни Чемеринської,** щоб вона навязала контакт з заграничними чинниками ОУН. Чемеринська повідомила його, що в найближчих днях надіється стрінутись із Ярославом Барановським (рідним братом відомого провокатора Романа—прим. Рід.).

Чемеринська залишилася з Барановським, а Малюца подався до Ямного, порозумівся з Катериною Зарицькою, казав їй зайти до Косова й остерегти Гнатківську, а сам поїхав до Львова по Рака. По дорозі побачився ще з Мацейком, якому велів ждати Рака на мості в Ямнім.

Рак виконав доручення Барановського і дня 4. серпня ставився в Ямнім, а вже 8. серпня повідомив Малюцу, що віддав цього мужчину Барановському.

Що зізнали Рак і Зарицька.

Початково заперечили обоє, що належать до ОУН і що звязані трохи зі справою вбивства, однак згодом зізнали таке:

Зарицька: Малюца і Чемеринська дійсно були в неї й опісля пішли на Говерлю. Дня 31. липня повернувся Малюца сам і сказав, що Чемеринська лишилась у Ворохті. Коли виїжджав, просив Зарицьку, щоб відвідала в Косові Гнатківську і переказала, щоб вона „не засиджувалася вдома". Коли вернулася з Косова, застала вдома Віру Свенціцьку, якої кілька днів очікувала.

Дня 4. серпня прибув до пенсіонату молодий чоловік, який представився як „Богдан". Його знали зі Львова як доброго спортовця. „Богдан" запропонував прогульку в гори, на що обі з Свенціцькою радо пристали. Вечором всі троє пішли на стацію до львівського поїзду, яким приїхав Рак. „Богдан" і Рак переночували в домі Зарицьких, а ранком в чвірку вийшли на прогульку на гору Кукул. Коли дійшли до граничних стовпів, Рак і „Богдан" відійшли з тим, що мали вернутися за годину. Падав дощ. Дівчата чекали 5 годин, врешті побачили, що вертається Рак уже без товариша. Рак вияснив, що коли дійшли до кордону, по другім боці побачили мужчину, що крикнув до „Богдана": гальо. „Богдан" перейшов кордон, а Рак вернувся.

Коли у вересні стрінув Рак дівчат у Львові, просив їх, щоб забули про те, що було на прогульці, бо цей „Богдан" йому не подобається.

Те саме потвердила й Свенціцька.

Рак зізнав: Івана Малюцу не знає і не бачив і це неправда, буцімто Малюца поручив йому поїхати до Ямного і перевести когось через границю. Вправді в Ямнім був, але тільки з дівчатами, і ходив з ними на прогульку. На прогульці не було ніякого іншого мужчини.

Згодом змінив Рак свої зізнання і признав, що на стації очікував теж мужчина, подібний до того, якого представлено на слідстві на знимці, а яким, як виявилося, був Мацейко. Коли дійшли під Кукул, Мацейко просив його провадити до „Татарського Просмику", бо там на нього хтось чекає. Рак згодився й коли дійшли до просмику, дійсно побачили здалека якогось чоловіка, що вимахував шапкою. Мацейко відлучився й пішов у напрямі невідомого, а Рак, чекаючи даремно на його поворот, вернувся сам.

Хто такий Мацейко?

Слідство зібрало такі відомости:

Гриць Мацейко, уроджений 8 серпня 1913 р. в Щирці, син Івана й Агафії, покінчив 7 кляс вселюдної школи, крім цього перейшов 3-літній курс фахової школи у Львові. Від 1929 р. мешкав і був на удержанні тітки Анни, замужної Чучман. В 1933 р. дістав працю в літографічнім заведенні „Унія", якого власником є Маріян Чучман. Там повнив обовязки практиканта.

Від жовтня 1933 до 15 лютого 1934 Мацейко сидів під замітом приналежности до ОУН і за розповсюднення летючок. Як виходить із зізнань Чучманів, Мацейко жалівся перед ними, що має викиди совісти з приводу мимовільного спричинення арештування Мицика. Був скритий і маломовний. Займався спортом і навіть узяв свого часу першу нагороду.

В перших днях червня віддалився з хати несподівано і більше вже його ніхто не бачив. Був щоправда ще раз підчас відсутности Чучманів вдома, забрав трохи білля і заявив сусідці, що відвідає ще тітку.

Свідки замаху рішучо пізнали зі знимки Мацейка як убивника. Супроти цього треба признати за стверджене, що замах виконав саме Мацейко на приказ ОУН, якої був членом.

(Далі буде)

Жінка: — Викинь уже цю парасолю, вона вже зовсім подерта!

Чоловік: — Шкода, в хаті ще можна її носити.

Дмитро Корбутяк.

„ЧЕРВОНЕ ПЕРО"

Як Сидір Омельченко горів, збіглися всі комсомольці, але ніхто й пальцем не кивнув. Стали на дорозі, повсувавши руки в кишені, пирскали крізь зуби й кидали злісно:

— Ех! Сучий син, куркуль горить!

Тоді саме ціле хазяйство Омельченка потонуло в жахливім морі вогню. Омельченко літав по своїм обійсті як ранений звір, і виривав, що попало, з обіймів вогню. Його чупер звихрився, сорочка на грудях роздерлась, очі були червоніші вогню. Тріскали замки в дверях під страшним ударом його пястука, дошки розліталися на тріски, в нього вступила сила первісної людини.

З вулиці падали злобні вигуки:

— А не спечіть рук, дядьку Сидоре! Вам би рукавички, от що!...

Тоді Сидір Омельченко став, як укопаний. Вхопив горіючий стовп, кинув хазяйство, розбив мов черепинку браму і раненим голосом заревів:

— Вовки! Вовки!

Остовпіла юрба комсомольців і кинулася в розтіч, а за ними гнали страшні проклони Сидора.

Мов не той став Сидір Омельченко... Обличчя зчорніло, на голові купа недопалків, а в потахлих очах скаменів біль.

А як зійшов місяць, Омельченко прийшов на згарище. Сів на одинокім пеньку, що стирчав на обійсті, схилив голову і сидів так мовчки, наче камінна статуя. Але щось його сколихнуло, бо підвівся і пошкандибав на попелище. Запускався помалу, мовби в ріку, сував ногами і що хвилі згинався. В однім місці щось запекло його в ногу.

— Печіть ноги, печіть, щоб не було чути, як серце пече.

З попелу виймив опалений обріз.

В очах його блиснув вогонь. Він притиснув гарячого обріза до грудей. Оцей обріз і червоне перо це були свідки великого минулого...

Притискаючи обріза до грудей, Омельченко задивився перед себе. Наче з якого сховку, почали перед ним виповзати виразні картини давніх днів. І він цілий припав до тих картин: очима і душею. Його нещастя на мить забулося, його біль притих. Місяць посріблив його випростувану постать, що стояла на попелищі, мов казковий великан... То було — колись...

То був час народнього суду. Ніби архангельська труба збудила того хахла, що двигав на собі вінами тягар кріпацтва і темряви. Що він знав більше, як плакати в куті та нарікати на свою долю? Попиханий, мов собака, уступався потульно в кут та викликував чужу погорду. Але то пройшло...

Одного дня почали в Росії говорити про революцію. Зашуміло й на Україні. Вечорами кралися вулицями якісь тіни, тривожно оглядалися, шептали й замикали за собою двері. Тоді гасло світло й велися довгі балачки про землю й волю. Дехто був гарячка й такого вговкували, бо по селах крутилися царські жандарме, що в останнім часі здвоїли чуйність. А люди за кожним разом розходилися з твердою вірою, що завтра вже спалахкотить велика пожежа революції, що в ній згорить стара неправда, а на згарищах народиться воля...

В нього в скрині лежав уже жовто-блакитний прапор із щирого шовку. Купив його на ярмарку в Сорочинцях. Купив там і те червоне перо, що згоріло в тім вогні. Якийсь Циган навинувся. Носив те перо за вухом, а в руках казанок. Сидір жартом набув його за кесет тютюну. Було то велике, на локоть довге, перо, не з нашої птиці. Закрасив він його на червоно й воно аж за очі хапало. Якби кровю напоїв. Завинув його в папір і сховав до скрині. Хай стоїть — думав — і на нього прийде пора.

І той час прийшов. Великий та веселий, став на тих горбках, що за ними дрімали села, й кликав на велике діло. Тоді й то перо вилетіло зі скрині та замаяло над людським морем, як знак свободи. Той прапор і те перо й ті люди, що гомоніли мов громи: „Ще не вмерла" й Марселеза... й пяні очі... і пяні серця... Що то значить свобода...

Того дня йшов великий похід. Рано виніс Сидір з хати прапор і причепив до держака. А на вершку, як мак, червоне перо. Що то був за образ! Сам Бог радів у небесах, сонце сміялося, як серце. І рушив похід, зразу як потік, потім як ріка, а далі як море. А до цього моря плили все нові люди. З кожної вулиці, з кожної хати. Старі й молоді, а молодиці несли на руках дітей. Десь і оркестра взялась і з цеї збираниниі зробила людей. Вони простували криві кости й дивилися мов сонце з небес...

Жиди стояли на дверях і кланялися низько, деякі плескали в долоні. Скільки там було лукавства...

Що потім далі було в нас, на це людська мова забідна, щоб розказала. Одна мандрівка одно стовпище на нашій Україні... Кара божа нас постигла... Земля вмивалася кровю, замісць росою. Земля мучилася під ногами, дудніла під копитами й колесами, земля проклинала людей... Ішли гетьманські, білі, червоні, зелені... все товпилось на тій коханій і проклятій землі. Не було хвилини спокою. Люди спати не лягали. Вартували з обрізами в клунях, збиралися по лісах і не знали, на кого мають стріляти. Якесь помішання настало, як під вежею Вавилону... Народ не вірив, ні чужим ні своїм. Народ був збаламучений і стратив розум... Прийшли червоні. Знайшли в Сидора прапор: Бандит! — казали — і його плечі скровавилися синяками... Але пера того не знайшли. Ой, сховав він його далеко... І ще держак під стріхою стояв і обріз цей, що поклав неодного червоного...

Нераз, як не було нікого в хаті, вносив своє перо й свого обріза. Порохи обтирав, чистив, доглядав. Дивлячись на те перо, думав:

„Як буду вмирати, то скажу собі до гробу покласти. Хай мені вічно нагадує той час... Щоб і на тім світі не забув, що мої очі бачили... А обріз дітям пригодиться"...

Сидір встав і пішов на згарище. Знову мацав ногами й руками, згинався, шукав. Був подібний до чародія, що заклинав скарб. А як почув спів на вулиці, то став. Це комсомол співав нових... А як переходили повз Сидора, то він скочив з попелища і кричав:

— Беріть мене, беріть на Соловки! Не хочу більше жити, бо ви спалили моє серце! Беріть мене, виродки, бо я контра... чуєте, контра!

Він дико вимахував осмаленим обрізом.

На вулиці бризнув дикий сміх...

А місяць тихо сріблив потріскане лице Сидора Омельченка...

Жінка (до чоловіка): — Ти вже мене так не любиш, як по шлюбі. Тоді ти все давав мені більший кусень печені.

Чоловік: Це ще не є доказ, що я тебе вже менше люблю! Це доказ, що тоді печеня була гірша, а тепер ти вже ліпше печеш!

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

КЛОПІТ АМЕРИКАНЦІВ З НАУКОЮ.

Серед високо розвиненої американської літератури зростає число книжок, що мають на цілі подавати широким кругам народу вістки про останні здобутки науки. Останніми часами критики цих книжок почали протестувати проти способу писання цих популяризації науки. Закидають їм цукрення горошинок.

Відомо, що це таке горошинка. Американці називають її „пил". Це лікарство в формі кульочки. В кульочку його звичайно збивають на те, щоб хорий міг її легко й скоро ковтати, а ковтати скоро треба тому, що вона звичайно гірка. З тої самої цілі такі горошинки часто покривають цукром або якою іншою солодощю. Звідси й пішла англійська фраза „шуґар-ковт", себто покривка цукру, якої вживається не тільки для лікарських горошин, але й для всяких справ. Хоче хтось сказати комусь неприємну річ, то він до факту додає якусь потіху, виправдання, вияснення, тощо. Це теж покривання цукром.

Отже саме таке прикривання цукром закидуть популязиторам науки.

КОМАШКА Й СИНІ ОЧИ ГАБСБУРҐІВ.

Наприклад, один популяризатор писав про важні досвіди великого американського природника, Томаса Ґонта Морґана, над якоюсь комашкою, що їсть овочі; досліди, які дозволили вченим відкрити дуже важне право розвою родів та передачі родинних прикмет.

Популяризатор не вдоволився ствердженням цього закону, але додав: „Це нам помагає зрозуміти, чому в Габсбурґів сині очи й питомі їм губи".

Критика питається: При чому тут габсбурські очи? Яку вагу мають очи чи губи? Як комаха передасть свому потомству довгу губу або довге жало, то це має якесь значіння. Але яке значіння для світа мають сині очи, чи підкопилені губи?

ЗА ПОШАНУ ДЛЯ ВЧЕНИХ.

Мають з ученими клопоти американці, але маємо й ми. У черновецькій ґазеті „Час" появилася стаття „Творімо українську культуру всіма силами нашими", котра на самому вступі каже гістерично:

„Це грізна ознака культурно невиробленої нації, що мститься на нашій культурі"

Що це за грізна ознака? — питається читач, зовсім природно.

І читаєте:

„Наука в нас зовнім не плекається, а окремі вчені не шануються. На шкоду своїй культурі ми не створили культу пошани для вчених".

Чого ми не створили? — питає себе читач. Культу пошани для вчених. Що це таке культ пошани для вчених? „Культ" — латинське слово й тут значить стільки, що й пошана. Отже „культ пошани для вчених" це стільки, що „пошана пошани для вчених". Отже цього бракує українському народові, що не має пошани пошани для вчених. Це виглядає на „масло масляне", але й таке можливе. Хтось шанує вчених, а інший не шанує вчених, але перед тим, що їх шанує, вчених не зневажає, бо він шанує пошану для вчених, яку тамтой має.

Коли читач розчовпає слова, перед ним зараз стає питання: чи це хотів сказати автор? Невжеж це справді така поважна недостача нашого народу: брак пошани до пошани для вчених? Чи справді ми коли за це сперечаємося, що один має пошану для вчених, а інший для цеї пошани не має культу, не має пошани?

І тоді в думці читача повстає сумнів, чи не хотів автор сказати щось інше? Чи не хотів він сказати: нашому народові не достає культу, або пошани, для вчених?

ЗВІДКИ ПОШАНА ПОШАНИ ДЛЯ ВЧЕНИХ?

Правда, це було би ясно й просто, але зараз у читача підноситься новий сумнів: невжеж міг учений автор, що правильно підписується усіми своїми вченими титулами, забутися до того, щоб говорити про культ пошани для вчених?

Та відомо, що є люди, котрі не можуть собі дозволити говорити про якусь справу просто, себто так, щоб усі зрозуміли. Їм здається, видно, що як вони будуть говорити просто, їх возьмуть за простих людей. Вони подобають на тих людей, що то, як їх спитати, де їх праве вухо, не показують правою рукою до правого вуха, але лівою рукою понад голову й кричать: „А вось восьдечка!"

Такі люди не можуть сказати просто: не маємо пошани для вчених, але мусять сказати: ми не створили всенароднього культу пошани для вчених.

ЧИ СПРАВДІ У НАС УЧЕНІ НЕ ШАНУЮТЬСЯ?

Пише цей учений: „Наука в нас зовсім не плекається, а окремі вчені не шануються".

Що це значить: „у нас... вчені не шануються"?

„Шануватися", як усякому українцеві відомо, значить: поводитися гарно, статкувати. Кажемо: Хто шанується, і люди того шанувати будуть.

Та автор, виглядає, каже, що наші вчені не поводяться добре, не статкують, а ми всетаки повинні їх шанувати. Читач чує суперечність між ствердженням факту та закликом. Чи може він вийти з тої суперечности?

Може вийти з того хіба той читач, що знає російську мову. Коли це речення „в нас вчені не шануються" перекласти слово за словом на російську мову, то це буде значити стільки, що по українськи: „у нас учених не шанують". У російській мові можна власне так передавати страждальну форму. Та цього не можна в мові українській.

По московськи можна сказати: „Он хвалітся", і це може ще значити „його хвалять"; та в нас, коли сказати: „він хвалиться", то це значить тільки одно: він самохвалько.

Як хто скаже по українськи: у нас учені не люблються, то це значить стільки, що вони не люблять інших, звичайно жінок, або що вони не люблються між собою.

У нас можна сказати тільки: у нас учених не жаліють; бо як сказати по московськи: у нас учені не жаліються, то це буде значити, що це вчені не жаліються на свою долю.

Як хто в нас скаже: учені в нас не миються, то його не будуть розуміти, що в нас учених не миють, а тільки, що вчені себе не миють.

Таких примірів можна би подати тисячі. Тому ніяка людина, що справді думає по українськи, так не буде говорити. Та в нас, як каже проф. д-р Іван Огієнко, „закінчивши чужу школу — польську, німецьку чи російську, — наш інтеліґент помалу привчається й думати чужомовною фразеольоґією, і писати нею. А широкі маси пробують читати ці писання, але звичайно кидають, не второпавши нічогісінько, кидають зо злобою до таких своїх учителів і провідників".

Чи не пояснює це, звідки взялася московська фразеольоґія в статті про потребу пошани для вчених, що її написав для черновецького „Часу" проф. д-р Ів. Огієнко?

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮАРК, Н. ДЖ.

„Українська Взаїмна Поміч".

Як видно, відгомін Листопадового Свята, яке ми недавно відсвяткували в Нюарку спільними силами, дається чути і поза межами нашого Нюарку. Деякі громади зачинають ставити собі Нюарк за зразок, і то не без підстави, бо такого свята ніякий, хочби найбільший державний нарід, не тільки що не постидавсяб, але був би гордий з такого свята, як і зі суспільности, яка те свято влаштувала. Нюарчани вже зрозуміли, що щоби розірвати кайдани, якими нас скували, потрібно сили, а сила лежить у злуці. Тому не сваритись, а миритись нам треба; не ділитись, а лучитись, а створивши один фронт, всі як один усіми силами перти до одної і тої самої цілі, якою є створення нашої власної, української самостійної держави. Свою думку найкраще заманіфестував наш загал, як згадано, відсвяткуванням Листопадового Свята.

Щоб ту ідею дальше плекати, наш загал постановив відсвяткувати друге наше національне свято, а то Свято Злуки Українських Земель, дня 26-го січня 1936 року, знов разом, спільними силами.

Та не кінець на тім. Наш загал зрозумів, що успіх в осягненні політичних цілей, таких як свобода і самостійність, залежить не від числа душ даного народу, але від його зорґанізованости, освіти й економічного або маєткового стану. Майно кождого народу лежить головно в торговлі та промислі, а що наша торговля та промисл є в чужих руках, то через те ми економічно є залежні від тих, що держать наш промисл і торговлю. Іншими словами, наше майно знаходиться в чужій кишені, а ми не маємо на це навіть посвідки, або, як тут кажуть, „ресіту".

Щоб цьому лиху зопобігти, засновано в Нюарку дня 26. листопада ц. р. нову українську орґанізацію під назвою „Українська Взаїмна Поміч". Є то орґанізація виключно економічної натури, а ціль її є, як то вже з самої назви видно, нести поміч самим собі. Щоб осягнути ту ціль, орґанізація поставила собі таку програму до виконання:

1. Заведення бизнесового і просвітного курсу як для бизнесменів так і не-бизнесменів. Для бизнесменів такий курс буде пожиточний з того боку, що буде поширювати їх бизнесовий виднокруг та помагати в провадженню їх бизнесу. А для не-бизнесменів той курс буде покажчиком, як до бизнесу братись і як його провадити.

2. Творення кооператив у ріжних ділянках, як поживи, одежі, взуття і т. д. В такі кооперативи можуть увійти ті українські бизнесмени, що вже існують, як і ті, що хотіли би бизнес зачинати.

3. Заведення статистичного адресаря, в якім знаходилисяб адреси по можности всіх українців з Нюарку й околиці, як і спис всіх українських бизнесменів.

4. Видавання українського економічного часопису, який подавав би інформації чисто бизнесової натури.

5. Уділювання фахових інформацій, як, де і який бизнес зачинати.

6. Взаїмна поміч при шуканні посади чи роботи, державної чи приватної.

Тому, що згадана орґанізація є чисто економічна і не має на ціли мішатися до політики чи справ церковних, але має за завдання в першій мірі економічне піднесення українців в Америці, нюарський загал віднісся до неї дуже прихильно. Є надія, що позамісцеві громади або підуть тою самою дорогою і в себе зачнуть закладати подібні орґанізації, або прилучаться до нюарської громади. Не забуваймо, що воля залежить від політики, а політика від економії. Замісць сварок та пустомельства, берімся до практичного діла.

По інформації в тій справі можна голоситися до:

WM. KUZMA,
241 Springfield Avenue,
Newark, N. J.

ВЕСТ ПУЛМАН-ШІКАҐО, ІЛЛ.

Молодь при роботі.

З ріжних місцевостей Злучених Держав Америки, де лише живуть українці, появляються в часописі „Свобода" дописи з українського життя, але про нашу місцевість давно вже не було згадки, так якби тут українці взагалі не мешкали. Годі далі так мовчати, коли в нас також є українське життя і здобутки.

Є українська церква, українська церковна галя, два відділи У. Н. Союза (мужеський з дитячим і жіночий), є товариство „Союз Українок", є товариство дівоче Червоного Хреста, є українські бизнесмени, є українські діти, для котрих нема покищо української рідної школи, і є українська молодь повна життя, що бажає працювати також на народнім полі й причинитися новими здобутками свому українському народові.

Дуже радо ділимось такою вісткою, що українська молодь скликає загальні збори на день 10. грудня, у вівторок ввечір на 7-му годину, в галі Савт Парнел Евеня, на котрі запрошує всю українську молодь, хлопців і дівчат, місцевих і з сусідніх, близьких околиць, а також і родичів цеї молоді. На ті збори прибуде також головний урядник У. Н. Союза.

Українська молодіже, тут роджена й тут вишколена, використай ту нагоду, створи свою власну орґанізацію, та причинися своєю працею до дальшої розбудови нашого життя тут на еміґрації.

Комітет.

ЕТІОПСЬКІ ПРИПОВІДКИ.

Людина подорожує і подорожує, а вкінці таки вертається до хати. Людина живе й живе, а вкінці вертається до землі. — Чесне серце варта більше, ніж пятьдесять псальмів. — Сиве волосся говорить: Я прийшла, щоб тут остатися. — Підніми чоловіка, який впав, а не забудь того, який помер. — Жінка без мужчини, те саме, що земля без насіння. — Правда й ранок розяснюються з часом. — Мудрість, укрита в серці, це те саме, що свічка в горшку. — Коли смерть не прийде впору, думаємо, що ніколи не прийде.

ДИВА ПРИРОДИ.

В Австралії появилася заборона привозити з чужих країв якінебудь звірята або ростини на розплодок. Хто посміє привезти малу торбину з насінням от хочби буряка або рожі, заплатить кару до кількох тисяч фунтів або посидить кілька літ у вязниці. Ця заборона має свою незвичайну історію. Як тому кільканацять літ привезли з Европи до австралії транспорт кріликів, ніхто не ґадав, що за кілька літ треба буде вести війну з криличим родом. Крілики розмножилися так масово, що до боротьби треба було вжити скорострілів, а навіть трійливих ґазів. Те саме було з котами, папугами, струсами і т. п. Дивним дивом звірята знайшли в Австралії для себе справжній рай, де розмножуються в темпі, якого не знає ніяка інша країна на світі. Чоловік мусів боротися з ними за місце для себе. Ще сприятливішою показалася Австралія для ростин. Напр. аґрест, перенесений з Европи до південної Австралії, розрісся так жахливо, що швидко захопив міліони морґів і нема способу його викорчувати. Сорок літ тому один мешканець Нової Зеляндії спровадив з Голяндії насіння петрушки. Хотів мати ярину як в Европі. Тимчасом австралійський клімат і ґрунт зробили чуда. Скромна петрушка виросла в Новій Зеляндії до величини пальми. Її величезне листя і корінь не надавалися вже до кухні, зате вибуяла ростина сталася язвою для піль і лук. Видано вже міліони фунтів на чищення ґрунтів з петрушки, але вислід показався дуже малим. На острові Тасманії такою самою єгипетською язвою стала рожа. Засаджений у приватному городі кущ рожі ріс, цвив і розмножувався так швидко, що за два роки треба було чистити поля від гущавини рожевих кущів глибокоскибованими плугами, які тягнули трактори. Але й це не помагає. Мала европейська рожа на австралійській землі і під австралійським сонцем перемінилась у величезний, розложистий кущ. Його коріння built вростає в землю так глибоко, що звичайним рискалем не вдієш нічого. Европейські ліліпути ростинного світа стають в Австралії велитнями.

При заручинах.

Мати (благословляє): — Хай вам, дітоньки, сонце щастя присвічує, як мені присвічувало.

Батько (зітхає): — Толі бодай не дістануть соняшного удару!

Теорія зглядности.

Іцко: Тати, що то є теорія зглядности?

Батько: Коли ти купуєш якусь річ, то вона кепська і нічого не варта; а коли ти продаєш, то вона першорядна.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

БІЛЬШЕ ТАКТУ І ВЗАЇМНОПОШАНИ.

Під таким заголовком помістила „Свобода" (ч. 267) редакційну статтю.

Стаття ця є дуже на часі. Як повно нападів людей одної партії чи ґрупи людей на другу ґрупу чи партію. Читаючи те, чужинець може набрати враження, що в наших редакторів нема важніших проблем, а тільки зацікавлення до лайки і напасти. Читачеві українських ґазет нераз здається, що наші редактори не мають ніякої журналістичної етики, що самі себе не шанують і хапаються за дурнички і про них широко розписуються, так, якби вже не було інших важних справ до обговорення.

Навчімся розбирати всі важніші справи холоднокровно. Коли хтось критикує чиюсь політичну діяльність чи діяльність якоїсь ґрупи чи чиїсь погляди — це ще не дає притоки другому до особистої лайки, до брехливих нападів на ту особу, що критикує. Злаяти когось — не штука. Думаю, що це найлекший спосіб писання статтей.

Добре, що „Свобода" піднесла цю справу. Бачу, що й за те її лають ще й з гетьманського табору, але це ніщо. Здорова думка прийметься. А вже нарід сам вирішить, по чиїй стороні правда.

Памятаймо, що який редактор, такий і часопис, а який часопис, такі й його читачі. Закінчу тим: Панове Редактори! Чи не булоб добре Вам зійтися й устійнити якісь правила журналістичної етики, терпимости й самопошани. Це вже давно зробили інші культурні редактори. Навіть наші сусіди ляхи вже до того додумались і то давно, бо зїзд польських американських редакторів відбувся ще в 1930 р., а на нім обговорювано саме ті справи, які тут порушую, а далі установляли відношення преси до польського народу і польської держави.

Такту і взаїмнопошани вимагає від редакторів добро нашої іміґрації, нашого народу і наших рідних земель, а особливо тепер, коли стоїмо на передодні великих світових подій.

Тому пора нашим редакторам покинути незгоду й роздор і взятися щиро до праці між своїми й до пропаґанди між чужими та бути світилом української іміґрації й українського народу.

Василь Кацюбій,
Бруклин, Н. Й.

Добра вага.

— Розендуфт! Коли твій батько має в склепі 10 кільоґрамів масла і продав 8 кільоґрамів, то скільки йому лишилося?

— Думаю, доброго півтретя кільоґрама.

СТАРИННА КУХНЯ

У вавилонській кухні.

У книзі пророка Даниїла в 5-тій главі описана гостина царя Валтазара. Отже питання, що тоді їли й пили на дворі вавилонських царів.

Велика рівнина, що нею перепливає ріка Евфрат і Тигр, була вже тоді дуже культурна. Багато каналів, гребель і штучних озер берегли країну перед повенями та збільшували її плодовитість. Головно великі були жнива пшениці, ячменю, дактилів, горіхів і овочевих дерев. Хоч хліборобство стояло на такому високому рівні, не жив нарід самими ростинами, а живився теж із плекання худоби та риболовлі. Асирійські барельєфи (горорізьби) забражують сцени ловецькі, кормлення пав, вбивання овець, пири; всюди бачимо гарну ношу, пишну обстанову, посудину, що говорить про великий добробут народу.

Мусимо собі усвідомити силу та величину тодішньої вавилонської держави, а крім того розвинувся дуже вивіз і привіз продуктів на велику віддаль, що вимагало величезних видатків. Можна здогадуватися, що як у всіх інших східних державах було заборонено Вавилонцям їсти деякі страви, та сьогодні не знаємо, які саме.

На Валтазаровому дворі був такий люксус, як і на Сарданапалевому дворі в Ніниві, який на свому памятнику, який поставили ще за його життя, казав вписати: „Їдж, пий і кохай — все інше на світі не має вартости". Завдяки знахідкам кухонних рахунків і видатків на дім, які поробили французькі дослідники, можемо собі уложити приблизно спис страв останнього Валтазарового пиру.

Що торкається риб — коли приймемо новітній порядок страв — як це часто буває, не вважали краєвих риб доволі цінними. Є майже певне, що на Валтазарів стіл приходили риби з Волги, отже осетер або білуга. Були це правдоподібно осетри, бо є згадка про срібні полумиски, які мусіли спеціяльно робити для незвичайно великих риб, що їх подавали на стіл цілі. Подавали до риби ріжні соси „в барвах веселки". Тодішні халдейські звіздарі (астрономи) розріжняли чотири веселкові барви. Ті соси приносили на стіл молоді Муринки, з яких кожна була в одежі, що згоджувалася з барвою сосу. Супроводжали їх кухарі, які приладили сос, прикрашені цвітами!

Мясо: це були хоботи слонів (з Африки або Індії), які, розуміється, мусіли довше консервувати, отже були мариновані; далі філет із сибірського рена, ведмежі шинки з Уралю та з пав, приправлені корінням із Арабії або Індії. При цьому танцівниці танцювали старі ритмічні танки при звуках струнних інструментів, аж вино розпалило голови й усе кінчилося дикою оргією. Вино, що його тоді пили, було пальмове, яке привозили з Єгипту; колиж Валтазар попяному та щоб поглузувати приказав налити вина у богослужбові золоті посудини, що їх забрали із єрусалимської святині, звилися на стіні воркеми слова: „Мене текел, уфарзін". Валтазар злякався і прикликав ріжних мудрців, щоб пояснили йому ці загадочні слова. Коли привели Даниїла, одного із полонених у Юдеї, цей пояснив йому ті слова: „Мене" — „Обрахував Бог царство твоє (себто Валтазара) і постановив йому кінець". „Текел" — „Тебе зважено на вазі й знайдено дуже легким". „Уфарзін": „Розділено царство твоє та віддано Мідіям і Персам".

Тієж таки ночі Валтазара вбили. Мідії, що таборили перед брамами, здобули місто. Прийшов Бог кінець асирійській державі.

Кухня з біблійних часів.

У біблійних часах знаходимо цілу низку заборонених страв. Та коли в початках заборони видавали з чисто гігієнічних причин, то часто відгравала важну ролю віра або повіря. Деякі звірята були присвячені божеству, в інших крилися душі предків і т. д. Християнство зпочатку також не було вільне від таких поглядів, бо Боніфатій каже, що то „поганський гріх", що старинні Германи їли кінське мясо, а віруючі Росіяни в наших часах не їли голубячого мяса, бо голуб це символ св. Духа.

Які страви заборонено їсти, це докладно подає Лев XI.

Мали заборонено їсти вепрове мясо Жиди та Єгиптяни, а радше треба сказати Жиди приняли цей звичай від Єгиптян. Цікаве, що заборонено було їсти кров. Це пояснюється тим, що закровавлене мясо скоро псується. Мойсей заборонив їсти кров теж тому, що підчас богослужби бога Ваала вживали крови.

Їсти мясо було в Жидів звичаєм, одначе звичай цей обмежувався на звірята, котрі — як нинішній досвід потверджує — найменше піддаються недугам. Гаряче підсоння було причиною, що воліли їсти ростинні страви.

Біблія подає нам цілий ряд ростин, що служили Жидам за харч: дактилі, святоіванський хліб (ріжки), горіхи, оливки, фіги, сикомори, виноград, гранатові яблока, огірки, мигдали, ячмінь, пшениця, просо, фасоля, сочевиця, горох, оркиш, гіркі огірки (момордіка елятеріюм), дудаїм похожі на огірки, куміс дудаїн — виликав любов — так вірили), мельони, коріння ялівцю, а не ягідки ялівцю, які їли лише в крайній нужді, як це сказано в книзі Йова (30, 4.): „Щиплють лободу попід корчами — ягоди ялівцю це хліб їх". Далі знали Жиди ріжні роди коріння, нпр. імбір, коріяндер, ісоп, кмін, цинамон, цикорію, цибулю, чісник, зрізуванець (трибулька). З того видно, що Жиди мали кухню дуже ріжнородну та що був у них час виставности. Цар Соломон сказав нпр. у 975. році пекти папо, про які зрештою не є зовсім певне, чи то не були папуги. Як відомо, ще й нині є спеціялісти-смакуни, які вважають жидівську кухню найліпшою, найсмачнішою та найпоживнішою.

Змінлива доля Жидів, їх блуканина, розсипання по всіх краях та численні впливи народів, з якими мали звязки, оставили і в жидівській кухні багато впливів.

Ще про Етіопію.

Доля чорних синів Етіопії розбуджує в неодному серці глибоку прихильність. Декуди відбуваються віча, ухвалюють палкі відозви в обороні прастарої культури Етіопії. По одній із віч, де збирали місіонарні датки на поглиблення християнства, малий Юрко питається:

— Мамусю а то правда, що Етіопці не носять убрань?

— Правда, синцю!

— То пощо татко вкинув до пушки гудзик?

Ангел.

— Ваша дочка, то правдивий ангел.

— Що з того, коли ніякий чорт не хоче її взяти за жінку.

Борис Лисянський.

БЛИСКУЧИХ СЛІВ МИ СІЄМО БАГАТО!

Блискучих слів ми сіємо багато,
Та чи постійно з них зростає творчий чин,
Та чи усе уперто і завзято
Ми до кінця ведемо свій почин?

Судила доля нам думками мерехтіти,
У височости мріями сягать,
В огні екстазному коротку мить горіти,
Та... не знайти повік натхнення благодать.

Без непохитности, без щирости завзяття,
Без віри в творчу міць життя свого змагань
Ідемо ми вперед дорогою прокляття,
У серці — з попелом загаслих поривань.

Колиж то з наших душ спаде старе ганчіря
І їх нове оздобить убрання?
Коли вже зникне в них отруйнеє зневіря
І зродиться запал, узброєний в знання?

Колиж підемо ми з вогнем того запалу
В нове життя — нових шукать доріг?
Коли, нарешті, сяйво ідеалу
Всіх нас натхне на всенародній здвиг?

В суді.

Суддя: Чому ви забрали той одяг, що лежав на березі?

Орвинуваченй: Я думав, що хтось загубив.

Суддя: Виж бачили, що та пані купається.

Обвинуваченй: Мені видалося, що це русалка.

Осип Маковей.

ВІЧНА ПАМЯТЬ.

На невеличкім просторі землі я начислив вісім кладовищ. Це ті два високі мости через ріку, залізничий і возовий, загнали стільки людей у могили, що аж вісім кладовищ повстало. Боронили їх одні і гинули, боронили їх другі і гинули, будували наново, руйнували вдруге, втрете, — і за кожним разом зростало число могилок то тут, то там. А тепер нема ні мостів, ні їх оборонців, зате є вісім кладовищ.

З них два великі, по военному упорядковані; покійники лежать рівними рядами, як на муштрі, мають хрести, написи і числа — ох, які числа! поза 20,000! — і мають памятники. Один з них, найбільший, має напис: Pro patria. Це памятник для оборонців тої спільної австро-угорської „вітчини", що для одних народів була вітцем, для других вітчимом, для третіх тяжким ворогом — і тому сама також загинула. Солодко і славно за вітчину вмирати, — але треба її мати...

Не люблю цих муштрованих кладовищ. Мені найбільше подобалося маленьке кладовище на високій кручі, над рікою, недалеко покинутих окопів. Той, що вибрав це місце спочинку для своїх побитих товаришів, був поет. Тут такий гарний вид на велику ріку, на села в низу, на поля, на ліс, — при заході червоного сонця, при рожевих хмарах і легкій імлі, над водою панорама ненаглядна.

Товариші наклали тут покійникам сильних хрестів з дашками, щоб дощ не сполікував написів. Сердешні слова відзивалися з дощинок: „Прощай, товаришу!" — „Вічна память тобі!" — Обвели кладовище плотом і дротом і пішли собі у світ. Бог зна куди. Уже й не вернуться сюди ніколи.

На малім кладовищі виросла буйна трава, місцями бодяки, маки, і вже дві акацийки вихопилися із землі.

У листопаді вдарив мороз. Потім знову потепліло. Я вийшов у поле. На кладовищі на кручі не застав я ні плота, ні одного хреста, тільки колючий дріт лежав на землі.

— Слухайте, ґаздо, це хто позабирав хрести?

Селянин, що переходив попри мене, відповів зневажливо: — А хто би? Люди! Вдарив мороз і люди запалили собі хрестами в печі. Покійникам на що хрестів?

— Покійникам не треба, але живим, на памятку.

— Живим? Хто цих покійників знає? Хто їх тут буде шукати? Хто їх має памятати?

Так, це правда.

„Вічна" память тревала всього три роки...

ТАРЗАН І ОГНЕННІ БОГИ. (46)

Побитий Ніярх щось забурмотів собі під носом з плачем, видно в горячці. Це зворушило серце лейді Бет. Вона скоренько вийняла з кишені свою скриночку з причандалами першої помочі й узялася ратувати священика від смерти, хоча предчуття говорило їй, що його ратування може колись коштувати її життя.

Пів години працювала вона над ним, а канаанiти дивилися на неї з подивом і страхом. Накінець Ніярх рушився. „Він живе!" — всі крикнули. „Він вернувся з порога того світу". „Чудо!" — кричали люди. „Най живе наша гостя з того світу!"

Тепер хитра Арбеля промовила: „Як знак пошани для себе небесна гостя домагається чистої печері на своє мешкання, та найкращої їжі. Що більше, вона приказує, щоб мене не заставляти до тяжкої роботи, бо я маю бути її невідступною товаришкою".

„Буде, як кажеш", сказав жрець Зидон. Лейді Бет зрозуміла, що ці прості люди взяли її за чудотворця. Нагло її схопив страх. Що станеться, як Ніярх усе таки умре? Тоді всі ці дикарі звернуться проти неї!